

КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ

І. Г. МАНЦУРОВ,
*професор, доктор економічних наук,
член-кореспондент НАН України,
директор*

*Науково-дослідний економічний інститут Мінекономрозвитку і торгівлі України
(Київ)*

РЕНЕСАНС ПОЛІТИЧНОЇ ЕКОНОМІЇ ТА ЇЇ ПРАКТИЧНОЇ ФУНКЦІЇ

I. G. MANTSUROV,
*Professor, Doctor of Econ. Sci.,
Corresponding Member of the NAS of Ukraine,
Director*

*Scientific-Research Economic Institute of the
Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine
(Kyiv)*

RENAISSANCE OF POLITICAL ECONOMY AND ITS PRACTICAL FUNCTION

У 2015 р. наукове співтовариство відзначає ювілейну дату – політичній економії виповнюється 400 років. У далекому 1615 р. побачила світ праця Антуана Монкретьєна де Ваттевіля “Трактат політичної економії”, яка надала ім’я фундаментальній економічній науці. З тих часів політична економія переживала як надзвичайних успіхів та злетів, так і занепадів та утисків.

Неодноразові спроби заперечення її положень, пошуки життєздатних альтернатив, намагання применшити її важливість і роль у фундаментальних дослідженнях, маргіналізувати та зіштовхнути її на узбіччя науки завжди завершувалися фіаско. Саме тому ми впевнені, що політична економія була, є і надалі буде виступати глибинною теоретичною підвалиною економічної науки, основою будь-яких економічних досліджень. І бурхливе, складне сьогодення демонструє невідворотність поступового повернення економічної науки до свого історичного коріння, розуміння несамодостатності її прикладних відгалужень та різношвидкісне (більш інтенсивне на Заході та загальмоване у постсоціалістичних країнах) відродження чільного статусу політичної економії у неформальній ієрархії соціально-економічних наук як потужного методологічного ядра гносеологічних розвідок.

Не залишається осторонь від святкування цієї визначної річниці і вітчизняна спільнота вчених-економістів. У цьому контексті знаковою подією стала нещодавня публікація змістовної колективної монографії за редакцією академіка НАН України В.М. Гейця і професора, доктора економічних наук В.М. Тарасевича [1]. Її поява стала синергетичним результатом об’єднання зусиль потужного колективу провідних українських науковців. Яскравим свідченням значущості даної праці слугує хоча б той факт, що співавторами монографії виступили десять академіків і членів-кореспондентів НАН України.

Манцуров Ігор Германович (Mantsurov Igor Germanovych) – e-mail: imantsurov@gmail.com.

Монографія включає дві частини. Перша – “Політична економія: проблеми генезису, методології та теорії” – значною мірою присвячена дослідженню дискусійних питань виникнення та еволюції політичної економії, розвитку економічної думки та викликам, які постають перед нею в сучасних умовах. Автори акцентують увагу на проблемах зародження політичної економії як самостійної науки, окреслюють хронологічні рамки цієї події, визначають її відношення з іншими фундаментальними економічними науками.

Особливий інтерес викликають тези дослідників щодо ролі в забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки єдності духовної, культурологічної та економічної складових. Саме формування “культурно-технологічної співдружності” виступає запорукою отримання конкурентних переваг на ринках майбутнього в умовах зосередження основної маси зайнятих у нематеріальному виробництві.

Водночас логіка розвитку нашої цивілізації, її неупинна економізація та апелювання до раціо перетворюють економіку, як зазначають автори монографії, у визначальну умову сучасного буття в усіх його проявах, а горді дефініції “*Homo sapiens*”, “*Homo faber*”, “*Homo creator*” поступаються місцем “*Homo economicus*”, і саме в цьому онтологічному контексті мають відбуватися подальші теоретико-методологічні дискусії. Сакралізація економічного, підпорядкування йому духовного та культурного, можливо, має свої принади в короткостроковій перспективі, але рух людини у такому штучно збіднілому ландшафті редуції до меркантильно-економічного є рухом за деволуційним вектором, за першими надбаннями прийдуть розчарування в обраному шляху, гістерезисність якого стане важкою перешкодою для подальших змін.

У монографії глибокий теоретичний аналіз світоглядних засад сучасної економічної науки органічно поєднується з дослідженням традиційної політико-економічної проблематики вартості, грошей та цін, відтворення і циклічності економічного розвитку. На цій основі автори, зокрема, доводять, що трудова теорія вартості є історичною формою соціально-часової теорії вартості, яка розглядає соціальний час і простір як взаємоперехідні характеристики єдиної економічної реальності, а вартісні відносини, у свою чергу, є соціально-економічною формою особливих, характерних для опредмечування в опредмечуванні ціннісних відносин.

У другій частині – “Основні напрямки сучасної політичної економії” – автори зосередили увагу на доробку марксизму та неокласики, філософії господарства, інституціональної та нової політичної економії, соціальної політичної економії, політичної економії інновацій, глобальної й міжнародної політичної економії, носферної та екологічної політичної економії. Увагу акцентовано на особливостях розвитку мейнстріму та перспективах гетеродоксії в умовах глобальної кризи, форсованого формування постринкових відносин, посилення ролі держави в економіці, встановлення її фактичного диктату за одними сферами при одночасній сецесії за іншими та наростання дисперсності впливу.

Потужну підтримку в монографії дістає ініціатива формування інституціональної політичної економії як підґрунтя ефективного дослідження та адекватного реагуювання сприйняття сучасних нестандартних ситуацій як у глобальному, так і в локальних економічних просторах, з притаманними їм специфічними інституційними умовами функціонування й розвитку. Саме інституційне середовище забезпечує реалізацію техніко-технологічних можливостей у дійсність, виступає засадничо-фундаментальною умовою існування певної моделі господарювання.

Не залишилися поза увагою авторського колективу й проблеми становлення но-осферної та екологічної політичної економії. Постійне зростання потреб суспільства, як зазначають дослідники, безперервно підштовхує до всебічної інтенсифікації виробництва і неспинно рухає людство до екологічної катастрофи. Автори резюмують, що лише комплекс заходів щодо екологізації світогляду суспільства, екологічного виховання сучасної людини, цілеспрямованого формування екологічної свідомості, екологізації соціальної практики в усіх її можливих проявах стане рятівною запорукою від наближення екологічного апокаліпсису. Отже, поява цієї потужної монографії стала ще одним незаперечним підтвердженням того факту, що політекономія живе, квітне та дедалі більшою мірою набуває виключно важливої ролі — своєї практичної функції.

Список використаної літератури

1. Політична економія: історія, сучасність, майбутнє : моногр. ; [за ред. В.М. Гейця, В.М. Тарасевича]. — Нікополь : ООО "Принтхаус "Римм", 2015. — 540 с.

References

1. *Politychna Ekonomiya: Istoryia, Suchasnist', Maibutne, za red. V.M. Heitsya, V.M. Tarasevycha* [Political Economy: History, Modern State, Future], edited by V.M. Heiets, V.M. Tarasevych. Nikopol', Printkhaus Rimm, 2015 [in Ukrainian].

Рецензія надійшла до редакції 20 квітня 2015 р.
